

Meszes és Szabolcs városrészek az adatok tükrében

1. Mindkét városrész helyzetének alakulásában meghatározó szerepe volt a mecseki kőszénbányászatnak. Az itt épült lakások jelentős része a XIX.sz. második felétől egyre nagyobb létszámban a bányánál munkát vállalók és családjuk elhelyezését szolgálta. A városrészek bányászathoz való kötődését erősítette, hogy a bányavállalat nem csupán munkahelyeket biztosított, de megszűnéséig hozzájárult a terület infrastruktúrájának fejlesztéséhez, egészségügyi, oktatási és kulturális intézményeinek fenntartásához is, így a régebb óta itt élők – azok is akik nem a bányánál dolgoztak - még három évtizeddel a bányászat leépülése, megszűnése és a bányavállalat bezárása után is erős nosztalgiával gondolnak vissza az akkori időkre.

A érintett városrészek elhelyezkedése

A 2001-es népszámlálás adatai alapján a két városrészben 13.817 fő lakott, az egyes korcsoportok %-os megoszlása a következő képet mutatatta:

Városrész	Lakosság száma (fő)	0-14 (%)	15-39 (%)	40-64 (%)	65-X (%)	Összesen (%)
Meszes (Meszesi lakóövezet és Meszes lakótelep)	8670	14,85	39,25	29,0	16,9	100,0%
Szabolcs	5147	18,8%	32,4%	34,1%	14,7%	100,0%

A 2001-es népszámlálás időpontjában a 18 éves és idősebb népességen belül Meszes lakótelepen 24,2%-ot, Szabolcsban 27,7%-ot, a Meszesi lakóövezetben 41,5%-ot tett ki a legalább középszintű végzettséggel rendelkezők aránya, (Városi átlag: 50,3%) A 25 éves és idősebb népességen belül az

egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya a Meszesi lakótelepen 5,2%-ot, Szabolcsban 7,2%-ot, a Meszesi lakóövezetben 14,8%-ot tett ki. (Városi átlag: 18,8%)¹

A 2011-ben Meszesen és Szabolcsban 13.396 fő élt, Pécs város lakosságának közel 8,6%-a. Az itteni 5639 háztartás a város háztartásainak 8,1%-át adta. A lakónépességen belül a városi átlagnál (12,8%) 2-3%-al magasabb volt a 0-14 éves korúak aránya, a 15 – 59 éves korcsoport aránya pedig 5,2%-al haladta meg 9,8%-os városi átlagot. Az aktív korúakon (15-59 éves) belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya Meszesen 6%-al, Szabolcsban 10,8%-al haladta meg a 9,8%-os városi átlagot. Ugyanezen korcsoport esetében a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya Szabolcsban 46,9%-ot, Meszesen 43,0%-ot tett ki. (A városi átlag 42,3%.) A területen 6092 lakást regisztráltak, a szabolcsi lakások 23,4%-a, a meszesi lakások 2,1%-a minősült alacsony komfortfokozatúnak. (A városi átlag: 4,0%.)²

2. A város társadalmi és gazdasági szerkezetében történt változások és a különböző korszakok lakás- és ingatlanpolitikai intézkedéseinek következtében a városrészekben belül is jelentős különbségek alakultak ki az egyes lakóterületek, az ott élő lakossági csoportok helyzetét illetően. Az alacsony bevételű háztartások és a támogatásra szoruló családok térbeli koncentrációja ment végbe Szabolcs észak-nyugati részén, a régi bányászkolóniát Györgytelepet, Hősök-terét és a környező, egykor ugyancsak a bányavállalat által épített lakóépületeket magában foglaló területen, amely egyike a 2001-es és a 2011-es népszámlálás adatai alapján a városban beazonosított öt szegregátumnak.³ Ebben a lakókörzetben közel 700 fő élt a 2001-es népszámlálás időpontjában, a 25 évnél idősebbek körében a csak általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 67%-ot tett ki. A városi átlaghoz képest magas volt a 15 éven aluli népesség aránya (31%), a rendszeres munkajövedelemmel csak az aktív korúak 34%-a rendelkezett, a munkanélküliségi ráta 28% volt.

3. A város lakótelepei közül a közel 4000 fős Meszesen jelentkeztek legelőször a szegregáció jelei.⁴ A lakótelep építése az 1950-es években kezdődött meg, első lakócai azok a bányászcsaládok voltak, akiknek letelepítéséhez, életkörülményeik javításához a pécsi és Pécs-környéki szénbányászat fejlesztésének időszakában fontos gazdasági, politikai és városi érdekek fűződtek. 1980-ig a lakótelepen közel 1700 lakás épült, ennek 80%-a 1960 előtt. Az 1970-es években már egyre többen cserélték fel itteni lakásaikat a korszerűbb kertvárosi panelépületek távfűtéses lakásaival, vagy a bányavállalattól kapott különböző kedvezmények igénybevételével családi ház építésébe fogtak, a megüresedett lakásokba pedig jelentős számban kerültek a város más részeiből alacsony jövedelmű, jelentős részben cigány családok. A 70-es évek végére már kialakultak azok a lakótelepen belüli területek, ahol a halmozottan hátrányos helyzetű csoportok koncentrációja volt tapasztalható. (Korvin Ottó u., Fekete Gyémánt tér, Szeptember 6 tér, stb.), ezek a mai napig a lakótelep szociális problémákkal leginkább terhelt környékei. Ugyanakkor az 1990-es évektől egy másik folyamat is elindult Meszesen. A lakásprivatizáció során magántulajdonba került téglalapépületek egyedi fűtési lakásai felértékelődtek a lakáspiacon a panelházas lakótelepek központi fűtéses és egyre nagyobb fenntartási költségeket jelentő lakásaival szemben. A Meszes lakótelep és a Meszesi lakóövezet ma abból a szempontból is egyedülálló a pécsi lakóterületek között, hogy itt a különböző helyzetű lakossági csoportok térben alig elkülönülve élnek együtt és ebből következően itt a legkitapinthatóbbak a sokszor etnikai színezetet öltő helyi konfliktusok is. (ld.pl. Meszes Lakótelep és a közvetlen szomszédságában létrehozott családi házas lakónegyed, Papkert társadalma közötti különbségeket.)

4. Meszes és Szabolcs városrészek közbiztonságát az itt élők gazdasági helyzete és szociális körülményei, valamint a különböző devianciák elterjedtsége határozza meg. Egy rendőrségi kimutatás szerint a keleti városrészek 260 utcájából az elkövetett bűncselekmények számát illetően 5 utca emelhető ki, ezek közül 3 található Meszesen, illetve Szabolcsban. (Fekete Gyémánt tér – Frankel Leó

¹ Forrás: Nagyvárosok belső tagozódása. Pécs. KSH.Baranya Megyei Igazgatóság, Pécs, 2003.

² Adatok forrása: KSH 2011.évi népszámlálás

³ Szegregátumoknak azokat a lakóterületeket nevezzük, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül eléri, illetve meghaladja az 50%-ot.

⁴ 1983-ban a pécsi lakótelepek között Meszesen volt a legalacsonyabb a felsőfokú végzettségűek aránya (2,5%), ugyanakkor itt volt a legmagasabb az általános iskolát el nem végzettek aránya (35%) Forrás: Matern Éva: Pécs új lakótelepeinek társadalmi-demográfiai összetétele, lakásviszonyai és építészeti jellemzői a statisztikai adatok tükrében. In.: Az iskola megújításának mai útjai. A Pécsi Nevelési Központ szociális környezetének néhány jellemzője. Országos Pedagógiai Intézet, Bp. 1983

utca környéke, Komlói út, illetve Hősök tere. Jellemző bűncselekmények: testi sértés, rablás, alkalmi lopás, garázdaság, besurranás.⁵

A területen két általános iskola – Komlói úti Általános Iskola és a Katolikus Egyház által fenntartott Néri Szent Fülöp Általános Iskola – valamint két középiskola (Kodály Zoltán Gimnázium, Gandhi Gimnázium) működik. A 2012/2013-as tanévben a Néri Szent Fülöp Iskolának 81 tanulója volt, a HH tanulók aránya 98,77%, a HHH tanulóké 35,8% volt.⁶

A lakóterületen működő általános iskolákra vonatkozó adatok (2014/2015-ös tanév)⁷

Iskola	tanév elejei induló létszám	a tanév végén 1, vagy több tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott	Iskolák összesített évvégi tanulmányi eredményei	1 főre jutó mulasztott órák száma
Komlói úti Iskola	459	30	3,84	33,75
Néri Szent Fülöp Általános Iskola	88	8	3,13	62,63

A 2014/2015-ös tanévben a Pécsi Tankerület területén működő 33 általános iskola összesített tanévvégi tanulmányi eredményei alapján a Néri Szent Fülöp Általános Iskola a 2, a Komlói úti Általános Iskola a 10. leggyengébb eredményt produkálta. (leggyengébb:iskola = 2,99, legjobb iskola =: 4,49, átlag = 3,94)⁸

Meszes városrészben működik a Cigány Szociális Művelődési és Módszertani Bázis által létrehozott FUND Alapfokú Művészeti Iskola is.

A területen élők szociális problémáinak kezelésében az Önkormányzat által fenntartott „Esztergár Lajos” Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat Meszesi Egysége mellett több civil szervezet is részt vesz, így a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, a Khetanipe Egyesület, a MIOK Alapítvány, a drogbetegekkal foglalkozó INDÍT Közalapítvány, valamint a „Színes Gyöngyök” Egyesület.

A Meszesen és Szabolcsban étkeztetést, házi segítségnyújtást, idősek klubja típusú szolgáltatásokat az ISZI (Integrált Szociális Intézmény) Alapszolgáltatási Centruma biztosítja, illetve szintén ez az intézmény idősek otthonát tart fenn a területen. (Barátság u.)

Mindkét városrészben jelentős aktivitást fejtenek ki a bányász hagyományok ápolásával, a nyugdíjas bányászok érdekvédelmével, helytörténettel foglalkozó civil szervezetek.

⁵ Forrás: Előzetes Akcióterületi Terv Pécs-Keleti Városrész Szociális Városrehabilitációjának megvalósításához kötődően. Fact Intézet, Pécs, 2009.

⁶ Forrás: KLIK.

⁷ Forrás: KLIK Pécsi Tankerület

⁸ Adatok forrása: KLIK.